

IMAGINEA IDEALULUI NAȚIONAL ROMÂNESC ÎN PRESA FRANCEZĂ A VREMII (1914-1918)

Constantin Cheramidoglu*

Abstract:

The French newspapers presented the situation in Romania to the French public as well as the aspirations of the Romanian people. Although allied with the Central Powers, Romania pursued the realization of the ideal of its national unity, and this could only be done with the Entente. The articles in the French press of 1914-1918 clearly show the desires of the Romanians, but also the sympathy they enjoyed in the eyes of the French.

Keywords: French press; the national ideal; romanian people; 1914;1918

*

Presă franceză din vremea Primului Război Mondial a privit cu atenție acțiunile României, evoluțiile de pe scena sa politică și, mai ales, legăturile diplomatice ce vizau poziționarea țării noastre față de cele două tabere înclinate în cel mai mare conflict internațional pe care îl cunoscuse lumea.

Încercând să familiarizeze cititorii lor cu situația românilor, ziarele franceze au trimis corespondenți la București, dar au preluat și știrile transmise de corespondenții publicațiilor engleze sau italiene; publicul francez a aflat, astfel, de frământările românilor din Ardeal și din alte regiuni ale imperiului bicefal, dar și de manifestările entuziaste de la București ale susținătorilor intrării în război a României de partea Antantei. Istoria românilor a făcut obiectul unor articole bine scrise, iar prezența în Franța a unor politicieni, oameni de știință sau artiști români a fost folosită pentru a le facilita libera exprimare a dorințelor lor vizând viitorul României. Idealul național al românilor a fost astfel bine cunoscut de publicul francez, și nu numai.

Ca un exemplu în această privință vom cita, în continuare, câteva rânduri din articolul intitulat *Enigma română*, publicat în primăvara anului 1916 de un jurnal în care românii nu se bucuraseră de o apreciere deosebită, mai ales după campania din Bulgaria din anul 1913, anume cotidianul catolic „La Croix”. Iată cum începea autorul, semnatar cu inițialele R.L.C.: *Să recunoaștem, românii nu au o presă bună; aceasta datorită faptului că toate informațiile privind această țară vin pe filiera germană. Și în mod natural ele sunt deformate, astfel se explică indispoziția noastră față de această mică țară neutră, pe care nu o cunoaștem suficient.* Atunci însă când unii dintre francezii ce conferențiau prin lume ajungeau pe pământul românesc, erau uimiți de primirea frumoasă de care aveau parte, de iubirea pe care românii o aveau față de Franța. În continuare cităm din articol: *Occidentali pierduți în*

peninsula orientală a Balcanilor, valahii se reclamă de la romanii lui Traian, iar limba lor foarte apropiată de italiană, conține multe cuvinte franțuzești românzate. În acest popor de origine latină, infiltrația germană, mai ales de natură financiară, nu a reușit să deșrădăcineze ura nativă și instinctivă față de Austria. El știe că Ungaria visează să-și extindă stăpânirea în detrimentul României, în vreme ce însăși România nu are, de multă vreme, decât un singur obiectiv: să reunească Bucovina austriacă și Transilvania ungurească la țara-mamă. Bulgaria, cu visele sale imperiale o neliniștește; înșelăciunea și cruzimile ei orientale repugnă culturii sale occidentale. Rușii dețin Basarabia și ranchiuna față de marele vecin de la nord persistă la un mare număr de români; totuși nu se apropie de resentimentele pe care ei le manifestă în toate ocaziile față de Austro-Ungaria¹.

Încă din toamna anului 1914 presa franceză vorbea deschis despre posibilitatea ca România să intre în război de partea Antantei, pentru îndeplinirea idealului său național. La 30 septembrie, într-un articol publicat în cotidianul „Journal des débats politiques et littéraires”, se afirma: *ocazia este acum mai favorabilă ca oricând pentru România: viitorul «României Mari» se va decide. La această oră, Austro-Ungaria, invadată adânc de ruși, sârbi și muntenegreni, a trebuit să retragă din comitatele transilvane și Banatul de Timișoara cea mai mare parte a trupelor pe care, din precauție, le adusesese acolo în cursul lunii august. În opinia autorului articolului, riscurile erau mici, iar armata română oricum „ardea” de nerăbdare să se confrunte cu maghiarii. Singurii care nu aveau să aplaude intrarea românilor în Transilvania erau – scrie jurnalistul – sașii și secuii. În starea actuală a lucrurilor – cităm mai departe – România ar obține fără dificultate, din partea rușilor și a aliaților lor, promisiunea pentru întreaga Transilvanie și cea mai mare parte a Bucovinei. Mai târziu, ar fi foarte diferit. Rusia ar fi tentată să păstreze toată, sau aproape toată Bucovina. Cât despre Transilvania, aliații n-ar avea niciun motiv să acorde posesia acesteia unei puteri ce nu și-a asumat niciun risc, nu a consimțit la sacrificii și pretinde fructele victoriei aduse de alții. Pentru Banatul Timișoarei, populația sa fiind în parte sârbă, și atribuirea sa eroicei Serbiei pare atunci justificată².*

* Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale

¹ „La Croix”, nr. 10175, 9 mai 1916, p. 3.

² „Journal des débats politiques et littéraires”, nr. 271, 30 sep. 1914, p. 1.

În octombrie 1914 ziarul italian „Messagero” primea o telegramă de la București, conform căreia guvernul ungar anunțase că va acorda autonomie Transilvaniei. Comentând știrea, ziarul francez „Le Temps” nota: *în mod evident această măsură urmărește evitarea unei insurecții a populației române din acea provincie, dar ea a venit prea târziu pentru a mai satisface aspirațiile naționale ale României.*

În aceeași pagină era publicată o analiză a situației diplomatice ce pornea de la evenimentul ce îndoliase România, moartea regelui Carol I. Era un moment de cumpănă în istoria României, mai ales în ce privește poziționarea sa în relațiile internaționale, și presa franceză sesiza implicațiile pe termen lung ale mișcărilor ce se petreceau la București. Reținem, în acest sens, următoarele rânduri: *Românii din Regat, în fapt, n-au renunțat niciodată la speranța de a sărbători întoarcerea la patria-mamă a compatrioților lor reținuți sub jugul străin. Cei patru milioane de români din Transilvania și Bucovina au întreținut cu aceeași credință, în sufletul lor, flacăra unității naționale și de veacuri așteaptă eliberarea lor. Colapsul Austriei sub loviturile Rusiei și ale Serbiei grăbește șansele de realizare a acestui vis al României Mari, care, cu doar trei luni în urmă, părea încă îndepărtat. Autorul articolului considera că poporul român va înțelege să profite de ocazia favorabilă, pentru a-și recupera prin propriile forțe patrimoniul istoric³. Două zile mai târziu, editorialul zilei constata că slăbiciunile Austriei făceau ca guvernele de la București și Roma să-și adapteze politica lor externă. Partizanii intervenției imediate relevau că Italia și România nu erau vinovate că aliații lor ridicaseră probleme vitale pentru cele două state fără a le consulta în prealabil. În aceste condiții, și față de incapacitatea Austriei de a se apăra, existența acestei cooperative de popoare străine unul de altul era serios pusă la îndoială. Iar, așa cum Italia nu putea accepta ca anglo-francezii să elibereze Istria, românii nu se vor resemna să lase pe ruși să elibereze singuri pe frații lor din Transilvania, așa cum a fost cazul în Bucovina⁴.*

Atunci când, spre sfârșitul războiului, contele Tisza a fost asasinat, presa franceză și-a amintit de rolul său nefast în izbucnirea marelui război, iar, cu același prilej, s-au publicat în „Le Matin” aprecierile lui Octavian Goga, vechiul său adversar politic. Urmărind pregătirea războiului încă din anul

³ „Le Temps”, nr. 19455, 12 oct. 1914, p. 1.

⁴ *Loc. cit.*, nr. 19457, 14 oct. 1914, p. 1.

1913, premierul maghiar – spunea Goga – *a căutat să se înțeleagă cu românii din Transilvania, pentru a avea mâinile libere. Am luat parte la discuțiile pe care comitetul nostru le-a avut cu el și mi-amintesc răspunsul pe care ni l-a dat: «Da, drepturile voastre sunt incontestabile ... dar stomacul ungarilor nu le poate suporta»*⁵. Iar când fusese încunoștințat de zvonurile ce circulau la Budapesta (după unii jurnaliști din Berna), conform cărora Budapesta dorise să cumpere neutralitatea României prin cedarea unor comitate transilvane, același Tisza a reacționat dur, în vara anului 1916: *anul trecut, la vremea asta, am spus că nu vom abandona un singur comitat din Transilvania. Astăzi declar că România nu va primi nimic de la noi, nici chiar un salcâm*⁶.

Sub titlul *O revoltă în Transilvania*, ziarul „Le Temps” publica, la 29 decembrie 1914, o știre de la București, despre revolta moșilor din Abrud, *acești viteji ai munților*, cum îi numea ziarul citat. Amintind de *revoluțiile* anterioare ale moșilor contra maghiarilor, cele de la 1785 și 1848, autorul afirmă că bravura lor este cunoscută. Deși legația austro-ungară de la București a păstrat tăcerea asupra acestui subiect, ziarul francez făcea referire, în schimb, la o scrisoare a unui român „de dincolo” către prietenul său din București, scrisoare pe care o redă în traducerea ei, apreciind punctul de vedere al autorului ei și informațiile ce pot explica revolta ulterioară a românilor din Transilvania. Autorul scrisorii vorbește de faptul că ”ai lor” mor cu zecile de mii *într-o luptă stupidă*, iar alte mii se întorc mutilați, *nenorociți pentru restul vieții lor*. Și toate acestea, scrie autorul scrisorii, *pentru o patrie care nu ne-a oferit niciodată nimic afară de jug și lacrimi*. Iar în timp ce maghiarii și sașii sănătoși sunt lăsați acasă, românii între 18 și 42 de ani sunt luați toți la oaste, indiferent de starea lor fizică. Cu încălțăminte proastă, cu cămăși de vară în gerurile Galiției, zdrențăroși și flămânzi, românii sunt lăsați fără pansamente de serviciile de ambulanță (unde sunt doar maghiari), tratați ca niște *câini*. Iar satele lor au rămas pustii, doar cu femei și copii, câmpurile fiind nelucrate, casele în mizerie și tristețe. Articolul din ziarul francez se încheie cu aprecierea că această scrisoare, ce prezintă mizeria și revolta românilor de acolo, *este ca un strigăt de ajutor pe care Transilvania îl trimite României*⁷.

⁵ „Le Matin”, nr. 12667, 2 nov. 1918, p. 1.

⁶ „La Presse”, nr. 8779, 3 sep. 1916, p. 2 .

⁷ „Le Temps”, nr. 19533, 29 dec. 1914, p. 2.

Sub titlul *Atrocitățile austrieșilor din Transilvania*, un ziar informa publicul francez despre cazul unui tânăr român din Transilvania, care fusese admis la școala militară din București; atunci când acesta a trimis o scrisoare tatălui său pentru a-i anunța vestea bună, a primit un răspuns de acasă, prin care era înștiințat că părintele său fusese executat⁸.

Într-un alt editorial al ziarului „Le Temps” se afirmă că *Transilvania și Bucovina, acum provincii austro-ungare, sunt pentru români ceea ce Alsacia și Lorena sunt pentru noi*. Se prezintă apoi cele mai importante puncte de vedere ale politicianilor români pro-antantiști, I.I.C. Brătianu și Tache Ionescu, cu argumente din ziarele pe care aceștia le dirijau la București⁹. Iar cu altă ocazie, se amintea de eforturile făcute de germani, prin cumpărarea unor ziare din București, spre a putea desfășura o propagandă intensă în folosul lor; dar, considera autorul editorialului, *niciun guvern român nu-și va întoarce privirile de la Transilvania, oricare ar fi mirajele cu care se încearcă a fi orbit*¹⁰.

Correspondentul de la București al publicației „Rousskia Viedomosti” era preluat de presa franceză, când transmitea despre propaganda germană de la București. Se editase astfel, în limba română, o broșură intitulată *De ce avem nevoie de Basarabia*, cu scopul - scria ziaristul rus - *de a deturna aspirațiile naționale ale românilor față de Transilvania și Bucovina*¹¹.

Mai amintim un episod interesant: ziarul francez citat anterior publica, în decembrie 1914, scrisoarea pe care primarul din comuna Cărligele (Rm. Sărat) o adresase redacției ziarului „Ziua” din Capitală, publicație a propagandei germane. Primarul Gr. Marcu îi atenționa că, deși se trimitea gratuit acel ziar comunelor rurale, el nu putea să atingă sentimentul patriotic al românilor, care știau de suferințele românilor din Transilvania și Bucovina și acum așteptau ceasul când puteau să meargă să-i elibereze¹².

Nu doar articolele de primă pagină, cu subiecte politice la ordinea zilei, se refereau la situația României în acea vreme, dar și în paginile cu subiecte culturale se atingeau problemele românilor de peste munți. Iată ca exemplu

⁸ „Le Petit Parisien”, nr. 13926, 15 dec. 1914, p. 3.

⁹ „Le Temps”, nr. 19488, 14 nov. 1914, p. 1.

¹⁰ *Loc. cit.*, nr. 19480, 6 nov. 1914, p. 1.

¹¹ „Le Journal” nr. 8359, 16 aug. 1915, p. 3.

¹² „Le Temps”, nr. 19519, 15 dec. 1914, p. 2.

un mic articol a cărui parte referitoare la subiectul nostru o redăm în continuare: *Academia de științe morale și politice*:

Dl. Jacques Flach revine la chestiunea românilor din Austro-Ungaria, pe care Dl. Lacour-Gayet a tratat-o în fața Academiei în cursul ultimei ședințe. El arată că «desnaționalizarea» românilor din Austro-Ungaria, descrisă acum opt zile de Dl. Lacour-Gayet, reprezintă un grav atentat la securitatea și independența națională a regatului României, ce nu putea fi făcut decât cu acceptul și complicitatea Germaniei, grație Triplicei. Pericolul pentru România crește și mai mult, dacă Austro-Ungaria ar fi victorioasă, în vreme ce succesul armelor noastre ar oferi speranța reunirii cu patria-mamă pentru românii din Transilvania. Împlinirea acestei speranțe pare sigură în cazul în care România participă direct la eliberarea conaționalilor săi¹³.

O știre, pe care presa franceză a preluat-o din ziarul rus „Birjevia Viedomosti”, vorbea despre călători sosiți la București, venind din Transilvania, ce descriau via agitație din rândurile populației române din acea provincie: *Mulțimi numeroase, cu drapele românești în frunte, ce fac manifestații în orașe și sate, cântând cântece naționale românești și aclamând Rusia¹⁴.*

Correspondentul de la Petrograd al ziarului „Le Temps” scria, într-o scrisoare din octombrie 1914, despre încercările Ungariei de a convinge Rusia să-i lase cele două provincii locuite de români. O delegație ungară urma să sosească la Petrograd în câteva zile și lumea diplomatică încerca să înțeleagă dorințele diplomaților maghiari. Dar, iată analiza corespondentului de care vorbeam: *victoriile armatelor ruse în Galiția și Ungaria au impresionat profund oamenii politici ai Ungariei care, în cursul mai multor reuniuni, au apreciat situația, luând în considerare poziția Ungariei ca urmare a pierderii Bucovinei și Transilvaniei. Pierderea acestor provincii ar însemna pentru Ungaria o lovitură mortală. Puțin încrezători în succesul armatelor austriece, oamenii politici ai Ungariei voiau să încerce să împiedice separarea Transilvaniei și Bucovinei de statul ungar, angajând convorbiri imediate cu Rusia. (...) Ungaria nu are nicio îndoială că dacă Rusia va fi victorioasă ea va pierde toate provinciile sale slave; cu atât mai*

¹³ *Loc. cit.*, nr. 19448, 5 oct. 1914, p. 3.

¹⁴ *Loc. cit.*, nr. 19447, 4 oct. 1914, p. 2.

mult va face eforturi să păstreze Transilvania și Bucovina. Revendicarea acestor provincii de către România, nu poate intra în calcul, spun maghiarii, pentru că România n-a vrut să facă niciun sacrificiu și nu a ajutat cu nimic Rusia. Chestiunea soartei românilor ce ar rămâne în Transilvania și Bucovina ar putea fi rezolvată fără dificultate, Ungaria fiind gata, dacă Rusia o dorește, să recunoască efectiv drepturile diverselor naționalități non-maghiare din regat. Dar dacă Ungaria pierde Transilvania și Bucovina, ea va deveni atunci un stat mic ce nu ar putea să se dezvolte nici economic, nici politic; echilibrul va fi atunci rupt la nord de Balcani, iar mica și slăbita Ungarie ar deveni un factor de dezordine și de probleme politice. Acesta este punctul de vedere al lumii politice ungare. Pentru ca viitoarea pace să fie durabilă, Ungaria cere Rusiei să-i păstreze cele două provincii ale Bucovinei și Transilvaniei¹⁵.

La rândul ei, și Austria privea cu îngrijorare intrarea în război a foștilor săi aliați, România și Italia, de această dată deveniți posibili inamici. Dacă austrieții consolidau litoralul adriatic și chemau la arme tinerii din Tirol, ceea ce provocase exodul acestora pentru flancul de nord-est, Austria lăsase să se propage un zvon: acela că ea va lăsa ca românii să ocupe pașnic Transilvania, ceea ce presa franceză considera, firește, greu de crezut¹⁶.

Vorbind de situația etnică și prezența germană din Bucovina, în anul 1915 artistul plastic francez Irénée Davoine concluziona astfel: *există un popor care poate cu siguranță, dacă vrea, să facă din timpurile actuale aurora unui magnific viitor: dacă românii își realizează revendicările naționale în Bucovina și în Transilvania, noi n-avem decât să ne felicităm, noi francezii, pentru că acest popor latin va deveni atunci, în pragul Balcanilor, cea mai sigură barieră contra germanismului. Va vedea el rolul magnific ce-l așteaptă?*¹⁷.

Presa franceză cita cotidianul englez „Times”, care explica publicului său esența idealului național al românilor și motiva atitudinea lor actuală și acțiunile ce se așteptau de la ei: *Românii nu pot intra în campanie înainte de 15 februarie, în condiții normale. Doar după această dată se dezvăpezesc căile de acces spre Bucovina și Transilvania unde, de atâția ani, frații lor de*

¹⁵ *Loc. cit.*, nr. 19466, 23 oct. 1914, p. 2.

¹⁶ „L’Intransigeant”, nr. 15299, 12 ian. 1915, p. 1.

¹⁷ „Journal des débats politiques et littéraires”, nr. 58, 27 feb. 1915, p. 3.

*limbă și credință se află sub jugul monarhiei dualiste. Legăturile acestor două provincii cu Austria sunt cu totul nefirești. Locuitorii lor descind, ca românii din Austria, din coloniile romane întemeiate de Traian și abia în 1777 au devenit supuși ai habsburgilor. Apariția României în Bucovina și în Transilvania va fi pentru Austria o lovitură teribilă, poate chiar fatală*¹⁸.

Gaston-Ch. Richard, corespondentul de la București al cotidianului francez „Le Petit Parisien”, observa situația din țară și considera că România așteaptă ceasul favorabil pentru a intra în acțiune. Văzând concentrările de trupe germane și austriece din zona Timișoarei și de la trecătorile Carpaților, dar și măsurile luate de România, ce masase un număr considerabil de ostași pe frontiera de vest, acest ziarist nu se lăsa păcălit de afirmațiile germanilor, care pretindeau că se îndreaptă contra Serbiei; dincolo de ele, se sesiza neliniștea surdă ce îi stăpânea. Pentru că, scria Richard, *ei știu cu ce ură privesc Ungaria țaranii români, după cum știu că țaranii români din Transilvania ard de nerăbdare să-și regăsească frații lor din Moldova, iar românii din sudul Bucovinei n-așteaptă decât un semn, de la ei, pentru a scutura jugul maghiar*¹⁹.

În vara anului 1915 ziarul „La Croix” publica un articol, intitulat *La Roumanie*, care încerca să explice resorturile politicii externe a României; chiar dacă intrarea Italiei în război era văzută de marele public ca urmată imediat și de cea a României, ce se bucura de un mare capital de încredere în țările Antantei, editorialistul insista asupra specificului politicii românești și a condițiilor ce urmau a fi luate în calcul. Astfel, el remarca jocul diplomației românești ce urmărea să obțină cele mai bune clauze pentru România. Aflată într-o poziție mai sigură, Germania își presa aliata de la est *să facă largi concesii teritoriale României. Austro-Ungaria, care financiar, economic și militar simțea dezastrul aproape, s-a resemnat să urmeze sfaturile de la Berlin și a oferit României câteva hectare în valea Mureșului și în Bucovina, precum și promisiuni de autonomie pentru o parte a Transilvaniei. Dar pretențiile României erau acum altele, iar Ionel Brătianu s-a îndreptat spre Rusia spre a obține ceea ce el considera minimum de revendicări teritoriale ale țării sale: întreaga Transilvanie, toată Bucovina și Banatul de Timișoara. România vroia să obțină constituirea unității sale naționale. Iar autorul*

¹⁸ „Le Petit journal”, nr. 19012, 15 ian. 1915, p. 3.

¹⁹ „Le Petit Parisien”, nr. 14000, 27 feb. 1915, p. 1.

articolului explică și de ce lucrurile evoluaseră în acest sens: *în Transilvania, constrângerile și persecuțiile au cuprins toate formele imaginabile, ungurii dorind să spulbere dezvoltarea intelectuală și socială a populației române, printr-un neîncetat război contra limbii și moravurilor sale. Exasperarea cauzată de despotismul intolerabil era vizibilă încă înainte de război. Revendicările românilor nu aveau nicio șansă să fie acceptate de Ungaria*²⁰.

Tot cam atunci, și în același ziar, apărea un articol adresat popoarelor prietene din Balcani, articol ce analiza, pe rând, opțiunile acestor state în conflictul ce le bătea la ușă. Iată ce scria autorul despre țara noastră: *România înseamnă un popor de rasă latină; totul o îndeamnă să meargă alături de Cvadrupla Antantă ... totul și mai ales propriul interes pentru că victoria asupra Austriei înseamnă încetarea acestei stranii anomalii ce reține jumătate din poporul român, și Transilvania, departe de poporul frate, sub jugul autro-ungar. Iar dacă prezența regelui Carol I pe tronul României fusese un impediment, acum situația se schimbă, spune autorul articolului: Transilvania cheamă România. România cheamă Transilvania. Ora întâlnirii va suna? Sperăm și așa se pare*²¹.

Despre duplicitatea austriacă vorbea un articol apărut în ziarul „L’Intransigeant”, ce prelua o știre de la București, conform căreia mai mulți locuitori din Transilvania, sosind la București, au declarat că autoritățile maghiare afișaseră la Abrud, Câmpeni, Turda și Cluj proclamații conform cărora România declarase război Rusiei; ca o coincidență însă, aceste afișe apăruseră în ziua în care 200.000 de soldați români recrutați din provinciile austriece și maghiare erau trimiși pe frontul rusesc²².

Academicianul francez Charles Richet publica, în mai 1915, un editorial intitulat *Et la Roumanie?*, în care exprima convingerea sa că România va alege să se alăture Antantei cât de curând, urmând frumosul exemplu al Italiei. Dacă Italia – spunea el – a putut intra în luptă pentru a elibera un milion de fii ai săi, România nu va putea face la fel pentru cele trei milioane de români supuși Austro-Ungariei? *Nobil popor român, atât de apropiat nouă, atât de măreț prin rezistența ta eroică și îndelungată, nobil popor*

²⁰ „La Croix”, nr. 9900, 20 iun. 1915, p. 3.

²¹ *Loc. cit.*, nr. 9956, 25 aug. 1915, p. 1.

²² „L’Intransigeant”, nr. 12693, 16 apr. 1915, p. 1.

român, ora ta a sosit! În sfârșit! În sfârșit! Clopotul hâdei puteri austriece deja bate. Trebuie acum să îți obții independența pentru întreaga națiune²³.

Comentând vizita pe care împăratul Germaniei o făcea la Viena omologului său, presa franceză constata problemele mari ale relațiilor dintre cele două imperii puse la încercare de războiul pe care ele îl provocaseră. Pe lângă chestiunea Poloniei, ce amenința relațiile lor bilaterale, situația României era din ce în ce mai greu de gestionat. Dacă prințul de Mecklenburg obținuse asigurări de la politicienii români Carp și Marghiloman privind neutralitatea binevoitoare a României, în cazul în care Germania va convinge Austria să cedeze Transilvania României, iar apoi și Bucovina, austrieicii aveau mari problema în conducerea imperiului lor bicefal: Ungaria se opunea ferm cedării Transilvaniei. În acest context, scria un ziar francez, *Wilhelm al II-lea spera să poată convinge pe bătrânul monarh* (Frantz Iosif, n.n.), *declarându-se gata să cedeze la schimb cu sacrificiul Transilvaniei, cele două provincii ale Sileziei, pe care Germania le anexase în 1866*²⁴.

În primăvara anului 1916 corespondentul de la București al ziarului „Times” prezenta, într-o depeșă preluată de presa franceză, starea de spirit a românilor, așa cum o sesiza el aici: *Sentimentele maselor populare - atât cât contează ele într-o țară având o guvernare aristocratică – sunt favorabile puterilor Antantei, în mod special Franței. Dar, dincolo de aceste simpatii internaționale, în general națiunea este pătrunsă de dorința conștientă a datoriei de a-și salva partea mare a neamului românesc aservită încă, dincolo de Carpați*²⁵.

La mijlocul lunii noiembrie a anului 1916 avea loc, în amfiteatrul mare de la Sorbona, o conferință a comitetului ce sprijinea eforturile Franței și aliaților săi, la care participa și ministrul României la Paris, Lahovary. Cu această ocazie, fostul ministru de Externe francez, deputatul Jean Cruppi, a ținut o cuvântare despre situația României și necesitatea ca aliații să sprijine eforturile sale. *Doar prin noi – spunea Cruppi – și nu prin Puterile Centrale, ea poate obține satisfacerea ambițiilor sale legitime: această Transilvanie și această Bucovină, care etnic, istoric îi aparțin fără îndoială și îi sunt necesare echilibrului și apărării sale ... Această mică națiune de 7 milioane*

²³ „Le Petit Journal”, nr. 19146, 29 mai 1915, p. 1.

²⁴ „La Croix”, nr. 10040, 2 dec. 1915, p. 2.

²⁵ „Le Matin” nr. 11741, 20 apr. 1916, p. 3.

de suflete, de 600.000 de soldați, țară centrală având de apărat 1.400 km de frontieră; această mică națiune nu poate lupta decât încadrată de armate aliate, formând o verigă a unui mare lanț. Era necesar ca acest lanț să fie călit înainte. Dacă ar fi fost, ce alt minunat punct de sprijin ca această mică Românie²⁶.

La sfârșitul anului 1917 și începutul celui următor, situația frontului era complicată, iar Puterile Centrale reușeau să scoată Rusia din luptă, complicând poziția Antantei. Dar problemele nu erau doar de ordin militar; după aproape patru ani de război cumplit, popoarele europene erau descumpănite și moralul trupelor avea de suferit după fiecare înfrângere. Era nevoie de o redefinire publică a scopurilor urmărite de statele implicate în acest uriaș conflict militar, pentru a capacita națiunile respective, a canaliza întreaga lor putere în îndeplinirea scopurilor urmărite. Este momentul când marele politician englez Lloyd George are un discurs limpede și mobilizator, preluat de presa franceză care a sesizat impactul enorm pe care acesta avea să îl aibă. Adresându-se Puterilor Centrale, premierul britanic spunea: *noi nu intenționăm să ne amestecăm în politica voastră internă, dar nu vrem ca voi să interveniți în destinele altor națiuni și să vă arogați dreptul de a le răpi independența. Principiul sfânt pe care îl revendicați pentru voi, aplicați-l și altora. Popoarelor, pe care le-ați ruinat printr-o agresiune brutală, le datorați o reparație ce echivalează cu recunoașterea unui drept necunoscut. Trebuie să admiteți ca populațiile separate de adevărata lor țară de origine să revină acolo, ca și teritoriile pe care le locuiesc. Este cazul provinciilor iredente, al Transilvaniei, al Alsaciei și Lorenei²⁷.*

Când România a ajuns în ingrata situație de a încheia o pace separată cu Puterile Centrale, trei membri ai Comitetului Național Român din Transilvania s-au prezentat, în februarie 1918, la premierul ungar Sándor Wekerle, căruia i-au cerut să admită ca din delegația austro-ungară de la tratativele cu România să facă parte și reprezentanți ai naționalității române, interesați direct de aceste tratative. Potrivit presei franceze, premierul ungar a refuzat să primească acești delegați și le-a transmis că *în statul ungar nu există nici o chestiune română, nici una a Transilvaniei²⁸.*

²⁶ „Journal des débats politiques et littéraires”, nr. 32, 17 nov. 1916, p. 2.

²⁷ „Le Gaulois”, nr. 14694, 6 ian. 1918, p. 1.

²⁸ „La Croix”, nr. 10730, 27 feb. 1918, p. 2.

La 4 decembrie 1918 se primea, prin Berna, o știre de la Viena, pe care presa franceză a redat-o astfel: *Comitetul Național Român din Transilvania, din Banat, Crișana și Maramureș a proclamat unirea provinciilor românești la regatul României. Drapelul românesc flutură pe toate edificiile publice, entuziasmul este indescriptibil. Oamenii plâng și se îmbrățișează pe străzi. Vechii coloni saxoni din Transilvania, care de secole împărtășesc suferințele românilor, participă din toată inima la bucuria lor*²⁹.

Ne oprim aici cu exemplele extrase din ziarele vremii; nu am urmărit inventarierea pozițiilor exprimate de presa franceză a epocii, dar nota generală se desprinde cu ușurință. Toată ziarele franceze au remarcat dorința românilor de a participa la luptă pentru întregirea țării. Idealul național al românilor a fost explicat cititorilor francezi mai puțin familiarizați cu istoria țărilor din estul Europei, astfel că drepturile românilor au apărut ca o lege a firii, iar momentul intrării în război a fost înțeles ca fiind legat, în mod obligatoriu, de situația strategică la acea dată.

Așa trebuia să se scrie istoria!

²⁹ „Le Petit Journal”, nr. 20432, 5 dec. 1918, p. 1.
266